

РОЗДІЛ 3

**РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(2014–2021): ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ ВЕКТОР**

В умовах російсько-української війни, яка розпочалася 2014 р., актуальною проблемою для центральних органів влади стало проведення реформи місцевого самоврядування з метою раціонального розподілу коштів місцевих бюджетів і підвищення якості надання публічних послуг (іншими словами – зміцнення матеріальної й фінансової основ міст, селищ і сіл та надання їм більшого обсягу прав у розпорядженні наявними ресурсами¹). Сучасні науковці вже сьогодні називають її «одним з найуспішніших активів у діяльності влади»². Проаналізуємо її кризь призму західноукраїнських областей.

Реформа місцевого самоврядування розгорнулася у вигляді децентралізації. Її розпочато з огляду на незадовільну спроможність більшості органів місцевого самоврядування з-поміж близько 11 тис. місцевих рад, які існували до 2014 р., здійснювати власні та делеговані повноваження на належному рівні³. Інші причини децентралізації: надмірна централізація влади щодо прийняття рішень; фінансова неієздатність місцевих органів влади, зумовлена слабкістю фінансової бази, недостатня кількість ресурсів для вирішення повсякденних питань розвитку громади; порушення принципу субсидіарності в питанні розподілу повноважень і формуванні стабільних джерел наповнення місцевих бюджетів; невідповідність

¹ Нема О. Зміцнення спроможності територіальних громад: можливості щодо формування доходів бюджету та оптимізації видатків. *Ефективність державного управління*. 2021. Вип. 3/4. С. 87.

² Успішна реформа під час війни. Приклад децентралізації. URL: <http://www.uscipr.org.ua/ua/med-a/research-updates/usp-shna-reforma-p-d-chas-v-uni-priklad-decentral-zac>

³ Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук. доп. / Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.; за наук. ред. Я. А. Жаліло. Київ, 2020. С. 8.

чинної системи адміністративно-територіального устрою України вимогам забезпечення повсюдності самоврядування; відсутність відповідальності за розвиток території, низький рівень довіри між владою та громадськими організаціями; незадовільний стан розвитку інфраструктури, а також низька якість послуг, які надаються громадянам тієї чи тієї громади; погіршення якості та доступності публічних послуг унаслідок ресурсної неспроможності більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні й делеговані повноваження тощо⁴.

У квітні 2014 р. Кабінет Міністрів України затвердив концепцію реформування місцевого самоврядування⁵, яка складалася із трьох напрямів. Перший – базовий – формування об'єднаних громад базового рівня адміністративно-територіального устрою України. Другий – створення нових районів, які мали вирішувати винятково ті питання, що належали до компетенції району: комунальна власність, вторинна медицина, школи-інтернати і т. д. Решта повноважень районів передавалися до компетенції об'єднаних громад. Третій – області, які мали би стати регіонами (зберігалася кількість обласних центрів, натомість змін зазнавала лише форма управління)⁶.

Важливим кроком у реформі місцевого самоврядування стало ухвалення ЗУ «Про співробітництво територіальних громад»⁷ від 17 червня 2014 р., «Про добровільне об'єднання територіальних громад»⁸ від 5 лютого 2015 р., а також змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації. «Цей процес дозволив формувати відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування значний дієвий і спроможний інститут

⁴ Глизнер С. Поняття, типи та причини запровадження децентралізації в Україні. *Політикус*. 2019. Вип. 1. С. 38–39.

⁵ Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

⁶ Суть реформи децентралізації – спроможність регіонів самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. URL: <https://icps.com.ua/sut-reformy-detsentralizatsiyi--spropozhnist-rehioniv-samostiynozarakhunok-vlasnykh-resursiv-vyrishuvaty-pytannya-mistsevoho-znachennya/>

⁷ Закон України «Про співробітництво територіальних громад». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

⁸ Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

місцевого самоврядування на базовому рівні – об'єднані територіальні громади (ОТГ)», – відзначали в Кабінеті Міністрів України⁹.

Справді, після того, як 28 грудня 2014 р. ВРУ ухвалила зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, місцеві бюджети одержали можливість поповнюватися за рахунок: 60 % ПДФО в містах обласного значення; 5 % акцизного податку з реалізації підакцизних товарів (тютюнові вироби, алкоголь, бензин); 100 % єдиного податку; 100 % податку на майно (нерухомість, земля, транспорт); 100 % плати за землю; 100 % податку на прибуток підприємств комунальної власності; 100 % плати за надання адміністративних послуг; 25 % екологічного податку¹⁰.

Етап добровільного об'єднання громад стартував 2015 р. після прийняття відповідного закону¹¹, який вніс нормував цей процес (регламентував добровільне об'єднання відповідно до перспективного плану – документа, який розробляли обласні державні адміністрації згідно з Методикою формування територій спроможних громад). Метою реформи місцевого самоврядування, як уже зазначено, було передусім забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення¹².

Перші результати децентралізації були вже у 2015 р.: 794 старі сільські, селищні та міські ради, до складу яких входили 2 015 населених пунктів, добровільно об'єдналися в 159 територіальних громад¹³. Найактивніше цей процес відбувався на Тернопільщині та Хмельниччині, де в 2015 р. було створено відповідно 26 та 22 ОТГ (об'єднали 673 населених пункти з 2 015, об'єднаних по всій країні). Як наслідок, на Хмельниччині ОТГ охопили 35,9 %

⁹ Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizatsiyi>

¹⁰ Сороківська О., Мосій О., Кужда Т. Реформа децентралізації в Україні та розвиток місцевого самоврядування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 14. Ч. 2. С. 140.

¹¹ Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»...

¹² Суть реформи децентралізації – спроможність регіонів самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. URL: <https://icps.com.ua/sut-reformy-detsentralizatsiyi--sptomozhnist-rehioniv-samostiynozarakhunok-vlasnykh-resursiv-vyrishuvaty-pytannya-mistsevoho-znachennya/>

¹³ Бевз Т. Специфіка здійснення реформи децентралізації в регіонах України: здобутки і прорахунки. *Народна творчість та етнологія*. 2019. Вип. 3 (379). С. 67.

території та 22,8 % населення області, на Тернопільщині – 27,7 % і 21,3 % відповідно¹⁴.

Принагідно зауважу, що 125 громад зі 159, які об'єдналися до початку 2016 б. р., виявилися дотаційними. У різних регіонах країни суттєво відрізнявся середній рівень дотаційності ОТГ. Так, на Івано-Франківщині він становив 42 %, у Львівській обл. – 31 %, у Чернівецькій – 28 %, на Тернопільщині – 21 %, Хмельниччині – 13 %¹⁵.

Водночас варто констатувати факт зростання бюджетів окремих міст, зокрема західноукраїнського регіону. Серед лідерів 2015–2017 рр. за цим показником були кілька міст заходу країни: Володимир-Волинський, Хуст, Мукачеве, Ковель, Коломия, Берегове (табл. 1)¹⁶.

Таблиця 1

**Населені пункти, чії доходи у 2015–2017 рр.
зростали найшвидше¹⁷**

Населений пункт	Дохід
Чугуїв (Харківська обл.)	238,2 %
Володимир-Волинський (Волинська обл.)	210,8 %
Хуст (Закарпатська обл.)	209,2 %
Мукачеве (Закарпатська обл.)	196,1 %
Буча (Київська обл.)	192,2 %
Ковель (Волинська обл.)	188,7 %
Коломия (Івано-Франківська обл.)	178,3 %
Первомайськ (Миколаївська обл.)	174,3 %
Берегове (Закарпатська обл.)	173,3 %
Сєверодонецьк (Луганська обл.)	172,6 %

Інша загальна тенденція цього часу – неухильне зростання обсягів власних коштів, які ОТГ залучала до проектів соціально-економічного розвитку (в таблиці подані статистичні дані окремих західноукраїнських областей).

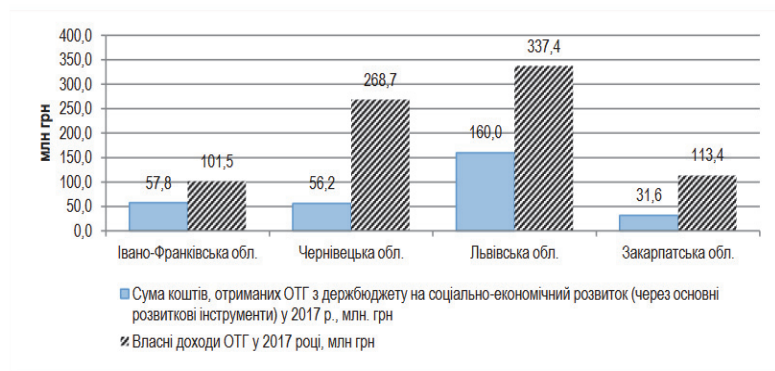
¹⁴ Бевз Т. Специфіка здійснення реформи...

¹⁵ Там само.

¹⁶ Сороківська О., Мосій О., Кужда Т. Реформа децентралізації в Україні... С. 140.

¹⁷ Там само.

Таблиця 2

Обсяги державної фінансової підтримки соціально-економічного розвитку ОТГ та обсягу власних доходів ОТГ (2017 р., млн грн)¹⁸

Громади, користуючись принципом добровільності, не завжди об'єднувалися в тому форматі, який передбачав перспективний план і далеко не всі з них брали до уваги критерії майбутньої спроможності, зокрема:

- нерозривність території;
- наявність у потенційному адміністративному центрі закладу загальної середньої освіти I–III ступеня;
- наявність медичної амбулаторії;
- проживання не менш 250 дітей шкільного і 100 – дошкільного віку¹⁹.

Аналітики зауважували, що відсутність ґрунтовної правової бази та чіткості в законодавстві виявилися чи не найбільшою проблемою децентралізації в Україні у цей період. Зокрема, до ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від часу його прийняття 5 лютого 2015 р. до початку 2019 р. дев'ять разів вносилися зміни (двічі у 2015 р. – 05.09, 13.12; раз у 2016 р. – 13.01; тричі у

¹⁸ Інвестиційно-кредитні механізми стимулювання розвитку територіальних громад. *Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку*: монографія / за ред. В. С. Кравціва, І. З. Сторонянської. Львів, 2020. С. 312.

¹⁹ Мовою цифр, фактів і здорового глузду про 120 начебто ліквідованих об'єднаних громад. URL: <https://decentralization.ua/news/12510>

2017 р. – 01.01, 19.03, 16.04; двічі у 2018 р. – 01.01, 05.05, раз у 2019 р. (на 01.05) – 01.01(рис.)²⁰.

Рис. Об'єднанні територіальні громади України (на 01.01.2017 р.)²¹

На початку січня 2019 р. Кабінет Міністрів України затвердив 1 206 перспективних планів ОТГ, які обіймали 76 % території країни (без урахування окупованої). У регіонах-лідерах створення ОТГ – Хмельниччина, Волинь – понад 50 %. Натомість у регіонах-аутсайдерах охоплення ледь сягає однієї десятої Закарпаття – 4 % (детальніше – далі)²².

Намагаючись скористатися своїм правом на добровільне об'єднання, упродовж 2015–2019 рр. певні територіальні громади ініціювали формування ОТГ, неспроможних реалізувати основні потреби населення у своєчасному та максимально спрощеному отриманні професійних послуг. «У підсумку ідея поєднання зусиль у цих громадах виявилася скомпрометованою, а проблема реалізації потенціалу місцевого самоврядування – невирішеною, – відзначали

²⁰ Бевз Т. Специфіка здійснення реформи децентралізації в регіонах України... С. 66.

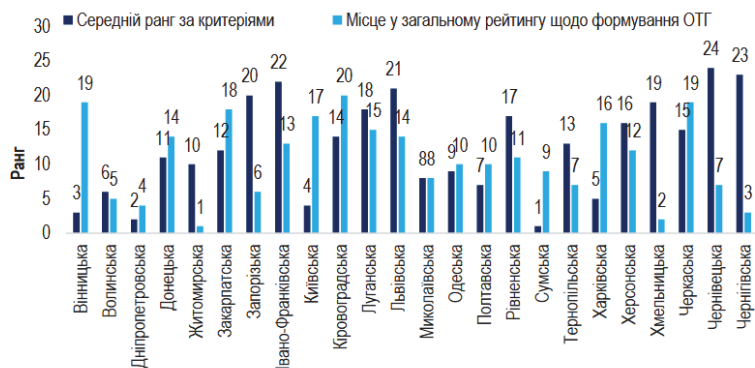
²¹ Мельничук А., Остапенко П. Децентралізація влади: реформа № 1: аналітичні записки. Київ: ЦОП «Глобус»; ФОП Кравченко Я. О., 2016. С. 9.

²² Бевз Т. Специфіка здійснення реформи децентралізації в регіонах України... С. 67.

аналітики. – Хоча принцип добровільності об'єднання продовжував зберігатися, Уряд України здійснював підготовчі кроки для застосування адміністративних стимулів»²³.

Таблиця 3

**Рейтинг областей за темами децентралізації
(на 10 січня 2018 р.)²⁴**

Наприкінці 2019 р. набрали чинності зміни до ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад»²⁵, якими визначено право об'єднання громад тільки в межах затверджених перспективних планів. Близько сотні ОТГ не відповідали вимогам Методики щодо основних критеріїв спроможності. Такі громади були не здатні самостійно забезпечити належний рівень надання публічних послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я. Щоби виправити ситуацію, було вирішено приєднати такі громади до сильніших.

Серед західноукраїнських областей, ліквідації підлягали такі ОТГ:

²³ Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні... С. 10–11.

²⁴ Економічний розвиток регіонів України в умовах децентралізації. *Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку*: монографія / за ред. В. С. Кравціва, І. З. Сторонянської. Львів, 2020. С. 100.

²⁵ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо спрощення процедури затвердження перспективних планів формування територій громад Автономної Республіки Крим, областей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-20#Text>

– у Волинській обл. – Смолигівська (1 984 жителі, 208 дітей шкільного віку, 40 – дошкільного);

– у Івано-Франківській обл. – Корницька (3 019 жителів, 197 дітей шкільного віку, 101 – дошкільного);

– у Львівській обл. – Міженецька (2 371 житель, 208 дітей шкільного віку, 45 – дошкільного), Дублянська (2 937 жителів, 238 дітей шкільного віку, 74 – дошкільного);

– у Тернопільській обл. – Млиновецька (3 385 жителів, 181 дитина шкільного віку, 31 – дошкільного), Озерянська (2 633 жителі, 243 дітей шкільного віку, 45 – дошкільного), Коцюбинська (2 294 жителі, 216 дітей шкільного віку, 47 – дошкільного), Черніховецька (2 158 жителів, 190 дітей шкільного віку, 55 – дошкільного), Дорогичівська (2 589 жителів, 187 дітей шкільного віку, 68 – дошкільного), Настасівська (2 591 житель, 223 дітей шкільного віку, 70 – дошкільного);

– у Хмельницькій обл. – Сахновецька (2 948 жителів, 216 дітей шкільного віку, 96 – дошкільного), Баламутівська (1 834 жителі, 147 дітей шкільного віку, 29 – дошкільного), Плесенська (2 078 жителів, 241 дитина шкільного віку, 78 – дошкільного);

– у Чернігівській обл. – Вихвостівська (1 691 житель, 191 дитина шкільного віку, 39 – дошкільного), Озерянська (1 898 жителів, 172 дитини шкільного віку, 57 – дошкільного)²⁶.

Загалом, упродовж 2015–2019 рр. 4 572 місцеві ради (41,7 % від загальної кількості рад базового рівня на 1.01.2015 р.) добровільно об'єдналися у 1 002 ОТГ. Із-поміж західноукраїнських областей у 2019 р. Хмельницька обл. посіла 3-тє місце, після Житомирської та Дніпропетровської, за темпами формування ОТГ²⁷. 28 ОТГ обласні комісії запропонували ввести до складу міст обласного значення, оскільки вони розмішувалися у приміській зоні та мали спільну інфраструктуру з містами, а їхні жителі здебільша працювали й отримували соціальні та інші послуги в цих містах. Наприклад, у Волинській обл. до Луцької спроможної громади ввійшли Боголюбська, Іванчицівська (Рожищенський р-н), Одерадівська, Озерцівська (Ківерцівський р-н), Прилуцька (Ківерцівський р-н), Рокинівська, Шепельська громади, а також Жидичинська, Заборольська,

²⁶ Мовою цифр, фактів і здорового глузду про 120 начебто ліквідованих об'єднаних громад. URL: <https://decentralization.ua/news/12510>

²⁷ Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні... С. 14.

Княгининівська ОТГ; у Хмельницькій обл. Олешинську ОТГ – до Хмельницької територіальної громади, Колибаївську ОТГ – до Кам'янець-Подільської; у Львівській обл. Волицьку ОТГ – до Шегинівської, Нежухівську ОТГ – до Стрийської²⁸.

Як свідчать статистичні дані, реформа місцевого самоврядування позитивно впливала на доходи місцевих бюджетів. Яскравий приклад – Карпатський регіон (табл. 4).

Таблиця 4

**Зростання власних доходів місцевих бюджетів
в адміністративних районах областей Карпатського регіону
(2015–2017) (із розрахунку на мешканця)²⁹**

Івано-Франківська область	Темпи зростання, %	Львівська область	Темпи зростання, %	Чернівецька область	Темпи зростання, %	Закарпатська область	Темпи зростання, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Богородчанський	204,0	Бродівський	209,2	Вижницький	194,8	Берегівський	260,1
Верховинський	200,6	Буський район	207,2	Герцаївський	203,7	Великобerez-нянський	204,3
Галицький	176,1	Городоцький	206,2	Глибоцький	170,5	Виноградівський	212,1
Городенківський	195,7	Дрогобицький	201,3	Заставнівський	210,7	Воловецький	212,0
Долинський	188,2	Жидачівський	57,7	Кельменецький	194,9	Іршавський	212,1
Калузький	218,0	Жовківський	68,9	Кіцманський	207,1	Міжгірський	203,3
Коломийський	194,9	Золочівський	224,7	Новоселицький	193,0	Мукачівський	227,1
Косівський	201,6	Кам.-Бузький	139,7	Путильський	185,5	Перечинський	224,2
Надвірнянський	189,0	Миколаївський	187,3	Сокирянський	200,6	Рахівський	195,7
Рогатинський	232,7	Мостиський	193,2	Сторожинецький	180,1	Свалявський	204,2
Рожнятівський	202,1	Перемішлянський	238,8	Хотинський	237,4	Тячівський	201,7
Снятинський	217,7	Пустомитівський	224,2			Ужгородський	210,6
Тисменицький	224,4	Радехівський	212,3			Хустський	220,4
Тлумецький	203,0	Самбірський	201,2				
		Сколівський	277,00				
		Сокальський	52,7				
		Ст.-Самбірський	194,0				
		Стрийський	222,1				
Долинський	188,2	Жидачівський	57,7	Кельменецький	194,9	Іршавський	212,1
Калузький	218,0	Жовківський	68,9	Кіцманський	207,1	Міжгірський	203,3

²⁸ Мовою цифр, фактів і здорового глузду...

²⁹ Оцінювання розподілу економічної активності на районному рівні. *Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. В. С. Кравціва, І. З. Сторонянської. Львів, 2020. С. 127.*

До 10 грудня 2019 р. ОДА мали подати Кабінету Міністрів України затверджені перспективні плани формування територій громад відповідних областей. На 27 травня 2020 р. Уряд затвердив перспективні плани 24 регіонів, за винятком АР Крим³⁰. Загалом, на початок 2020 р. нараховувалося 982 об'єднані громади. З них 860 ОТГ (88 %) залишилися у перспективних планах без змін або підсилені сусідніми громадами, які до цього часу не виявляли активності. У 7 областях, зокрема Закарпатській, Чернівецькій (якщо не брати до уваги проблему з Новодністровською), на 100 % збереглися утворені ОТГ³¹.

На 10 січня 2020 р. у країні було створено 1 029 ОТГ, у які об'єдналося 4 698 громад із населенням 11,7 млн осіб. Перспективними планами формування територій громад покрито 90,3 % території країни³².

Серед західноукраїнських областей найповільніше процес утворення ОТГ проходить у Закарпатській обл. Ба більше, у 2016–2019 рр. тут спостерігалися випадки блокування процесу формування ОТГ, зокрема йдеться про прецеденти блокування утворення Мукачівської через конфлікт між обласним керівництвом і політичною елітою Мукачівщини, а також суттєве перешкоджання створенню Холмківської та Горондівської ОТГ у 2017 р. і Виноградівської ОТГ у 2018 р. Варто згадати також суперечливе рішення Закарпатської ОДА в липні 2019 р. про відмову на звернення Великоберезнянської селищної та Розтоцько-Пастільської сільської рад за висновком про утворення ОТГ³³.

Чинниками, що визначали такий негативний результат, були:

– необізнаність населення з питань децентралізації, відповідно страх перед створенням ОТГ;

– небажання людей із більш розвинутих населених пунктів об'єднуватися з менш розвинутими або економічно неспроможними на момент створення ОТГ;

– недовіра до проведених владою реформ, адже єдина, яка справцювала позитивно, – це запровадження ЗНО³⁴.

³⁰ Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні... С. 11.

³¹ Мовою цифр, фактів і здорового глузду...

³² Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні... С. 14.

³³ Там само.

³⁴ Сороківська О., Мосій О., Кужда Т. Реформа децентралізації в Україні... С. 139.

Українські аналітики зауважували, що прецеденти перешкоджання формуванню ОТГ варто розглядати й через протистояння регіональних еліт між собою та обласним керівництвом³⁵. «З огляду на це, а також за відсутності необхідної циркуляції еліт, серед населення поширений значний рівень скептицизму щодо успішності децентралізації й спроможності місцевої влади та громад ефективно розпорядитися розширеними повноваженнями, а в окремих випадках акцент робиться на негативні наслідки децентралізації», – резюмували експерти³⁶.

Відповідно до прийнятого ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад»³⁷ від 16.04.2020 р., Кабінет Міністрів України визначив адміністративні центри й затвердив території 1 470 спроможних територіальних громад, у яких проведені місцеві вибори у 2020 р. на новій територіальній основі³⁸. Завдяки запровадженню міжмуниципальної співпраці громади одержали можливість консолідувати зусилля та реалізовувати спільні проекти. Зокрема, 1 354 територіальні громади уклали 604 договори про співпрацю³⁹.

ВРУ 17 липня 2020 р. прийняла постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів»⁴⁰. В Україні було заплановано утворити 136 нових районів замість наявних 490. За прийняття постанови проголосували 238 народних депутатів. Документ підтримали фракції «Слуга народу», «За майбутнє», «Довіра» та шість позафракційних депутатів. Депутати від «Європейської солідарності», «Батьківщини», ОПЗЖ і «Голосу» постанову про утворення та ліквідацію районів не підтримали⁴¹. З 1 січня 2021 р. територіальні громади перейшли на прямі міжбюджетні відносини з Держбюджетом,

³⁵ Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні... С. 14.

³⁶ Там само.

³⁷ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>

³⁸ Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

³⁹ Там само.

⁴⁰ Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-IX#Text>

⁴¹ Верховна Рада поділила Львівщину на нові райони. URL: https://zaxid.net/verhovna_rada_podilila_lvivshhinu_na_novi_rayoni_n1505147

доходи і видатки між бюджетами районів та територіальних громад розмежували⁴².

Водночас в ухваленій Постанові ВРУ було передбачено утворити у:

- Волинській обл.: Володимир-Волинський, Камінь-Каширський, Ковельський, Луцький р-ни;
- Закарпатській обл.: Берегівський, Мукачівський, Рахівський, Тячівський, Ужгородський, Хустський р-ни;
- Івано-Франківській обл.: Верховинський, Івано-Франківський, Калуський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський р-ни;
- Львівській обл.: Дрогобицький, Золочівський, Львівський, Самбірський, Стрийський, Червоноградський, Яворівський р-ни;
- Рівненській обл.: Вараський, Дубенський, Рівненський, Сарненський р-ни;
- Тернопільській обл.: Кременецький, Тернопільський, Чортківський р-ни;
- Хмельницькій обл.: Кам'янець-Подільський, Хмельницький, Шепетівський р-ни;
- Чернівецькій обл.: Вижницький, Дністровський, Чернівецький р-ни⁴³.

Місцеві вибори 25 жовтня 2020 р. пройшли на новій територіальній основі громад і районів⁴⁴. Відзначу, що на початок 2022 р. в Україні існувало 1 438 територіальних громад, із них – 628 сільських⁴⁵. Найвищий відсоток успішних практик децентралізації припадав на сільські території південних (37,5 %) і західних (30 %) областей України (табл. 5)⁴⁶.

⁴² Дяченко С. Тенденції та перспективи розвитку фінансової децентралізації в Україні. *Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи: матеріали Міжнародного круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 грудня 2021 р.)* / за заг. ред. Л. Г. Комахи, О. М. Андреевої, В. С. Колтун. Київ, 2021. С. 16.

⁴³ Верховна Рада ухвалила постанову про зменшення кількості районів з 490 до 136. URL: https://lb.ua/news/2020/07/17/462029_verhovna_rada_uhvalila_postanovu_pro.html

⁴⁴ Навіщо децентралізація? URL: <https://decentralization.ua/about>

⁴⁵ Куц Б. Децентралізація публічної влади в Україні як чинник демократичного розвитку сільських територій. *Аспекти публічного управління*. 2023. Вип. 2. Т. 11. С. 43.

⁴⁶ Там само.

Таблиця 5

**Кількість успішних практик децентралізації
на сільських територіях України (2020)⁴⁷**

Тематика практик децентралізації	Кількість успішних практик децентралізації				Всього, %
	Західні області	Центральні та північні області	Південні області	Східні області	
Діяльність органів місцевого самоврядування	2	2	2	-	15,0
Розвиток бізнесу	-	1	2	-	7,5
Освіта	-	-	2	-	5,0
Туризм, культура	1	-	-	1	5,0
Розвиток інфраструктури	-	1	2	1	10,0
Соціальні послуги	2	-	-	1	7,5
Безпека в громаді	-	2	-	-	5,0
Інформаційні комунікації	1	-	1	-	5,0
Участь громадян	6	1	6	1	35,0
Медицина	-	1	-	1	5,0
Всього, %	30,0	20,0	37,5	12,5	100

Загалом, реформа місцевого самоврядування, попри очевидні переваги, має й недоліки, серед яких: процес створення ОТГ розпочався без достатньо продуманої та чітко спланованої інформаційно-роз'яснювальної політики; об'єднання сіл нерідко відбувалося не за принципом як краще для громади, а «під того чи іншого чиновника»; непрозорість повноважень між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, органами управління в ОТГ, райрадами та райдержадміністраціями тощо⁴⁸.

Все ж таки, як відзначають чиновники, «реформа децентралізації показала свою природню стійкість і важливість – як політичну,

⁴⁷ Там само.

⁴⁸ Кривчик Г. Децентралізація української влади: концепція, впровадження, результати її першого етапу (2014–2018 рр.). *Universum Historiae et Archaeologiae*. 2019. Vol. 2 (27). Issue 2. P. 105.

так і безпекову»⁴⁹. У 2022–2023 рр. децентралізація пройшла випробування повномасштабним вторгненням і продемонструвала свою важливість в умовах воєнного стану як одна зі складових оборони та спротиву ворогу⁵⁰. Проте повноцінна реалізація реформи місцевого самоврядування можлива тільки після закінчення війни.

Роман Пуйда, Казимир Шолота

⁴⁹ Децентралізація як базовий підхід до ефективної відбудови України. URL: <https://ard-ukraine.org.ua/articles/decentralizaciya-yak-bazoviy-pidhid-do-efektivnoyi-vidbudovi-ukrayini>

⁵⁰ Там само.